Temmuz, 1960

YIL : 10
SAYI : 39

TÜRK MASON DERGİSİ

Cem'iyet, Terakki ve Ferd 2106

Türk musikisi ve Alatürka (Baha Çalt) 2123

Çalışma İhtirası (Selami Işındağ) 2133

Zihnin menşeine dair 2136

Bilim Senbolu (Necip Alsan) 2142

Adem-Havva menkıbesi (Hamdi Rifat Doğusel) 2146

Milletlerin Kültürel ve Siyasal hayatında Masonlar 2149

Mason Aleminden haberler (V. N. S.) 2150

Mason B.·. lere mahsustur

TÜRK MASON DERGİSİ : İmtiyaz sahibi : **Türkiye Mason Derneği** ★
Yazı işleri mes'ul müdürü : **HÂMİT ÖREN** ★ İdarehane : No. 111, Tepebaşı - İstanbul ★ Nüshası : 125 kuruş, yıllık abone : 5 lira

KULEN BASIMEVİ — GALATA

TÜRK MASON DERGİSİ

(Revue trimestrielle)

Organe de la Franc-Maçonnerie Turque.

Gérant responsable : HÂMİT ÖREN

Adresse : Tepebaşı No. 111, İSTANBUL

TÜRK MASON DERGİSİ

Türkiye Mason Derneği tarafından üç ayda bir neşrolunur

Yıl : 10 ★ İstanbul, Temmuz 1960 ★ Sayı : 39

Muhtelif memleketlerdeki Mason teşkilâtı, müşterek gayede ve idealde birleşme bakımından üniversel, fakat herbiri kendi memleketi bünyesinde tamamiyle müstakil, millî bir müessesedir.

Cem'iyet, Terakki ve Ferd (*)

I. — Terakkide mübayenet :

Aklî felsefeye intibak etmekte olan, zamanımızın en göze çarpan tecelliyatı arasında, sosyal hayattaki tekamülde, medeni terakkiden ve bilhassa teknik ilerilemeden çok daha yavaş bir hareket görülmektedir.

Bunu, meselâ bir çocukta, bazı dahili organlarındaki büyümenin, vücudunun dış kısımlarındaki inkişafı takib edemeyişine benzetmek isterim.

Burada eğer sosyal hayattaki nisbeten yavaş tezahür eden tekamülden söz açdım isemde, insanların ma'şeri hayatında, uzun zaman müsbet hiçbir değişiklik olmadığını iddia etmek istemedim. Beşerin şuura eriştiği zamanı ihtiva eden asırlar tetkikden geçilirse, eşkâlin nevşünemasında ve bilhassa içtimaî tekâmüllerin sayısında bir artış olduğu müşahede olunur.

Fakat daha derinlemesine bir tetkik yapıldığı taktirde, cemaatı vücuda getiren kuvvetlere dayanan esas idare usullerinde büyük değişiklik olmadığı görülür.

Şüphesiz ki dünyamızın sakinleri hendesi bir nisbette ve devamlı surette artmakta olduğundan, insanların muhtelif ihtiyaçlarının da gerek vasıf, gerekse miktar itibariyle çoğaldığı ve bunlarla mütenazır olarak cemiyetleri idare şekil ve usullerinin gittikçe daha nâzik ve düşündürücü bir durum aldığı anlaşılmaktadır.

Bu kadar methüsenâ edilen terakkinin, hemen hemen bir dış medeniyete inhisar ettiğini idrâk eden serbest dü-

(*) Frankfurt - Am - Main'da yayınlanan (Apollon) dergisinde Kurt Henddrcikson imzasını taşıyan bu önemli yazı Muhiddin O. Omay B.·. tarafından tercüme edilmiştir.

şünen ve iyi niyet sahibi olan insanlarda bu keyfiyet vicdan rahatsızlığı ve şüpheler tevlit etmektedir. Şu veya bu şekilde sanayileşmiş cemiyetin âhenkten mahrum olduğunu bir çok kimseler his etmektedir.

II. — Bu makalenin mevzuu :

Kültürümüzün inkişâfındaki mütehalif tempolar üzerine dikkati çekmekle müterakki ideolojinin cinsiyet karışıklığı (= Hybridité) na işaret etmek istiyorum. Maksadım, ne cemiyetin, ne de beşeriyetin âtisinden şüphe etmek değildir.

Bu itibarla, teknik medeniyetin terakkisiyle sosyal inkişâf arasındaki mübayenet, meselâ garp uygarlığının harab olmasını veya beşeriyetin kendi kendisini imha etmesini (autodestruction) muhakkak surette intaç edecek bir kader (sort) gibi mukadder görünmüyor. Bu mübayenetin sebebi, bana öyle geliyorki, insanın ferd olarak bilhassa istemek ve hareket etmek serbestisini kullanış tarzındadır.

Fakat, evvelâ biraz yukarıda sözü geçen «mübayenet» konusuna dönelim. Tabiî veya tradisyonal olarak teşekkül eden küçük asosyasonlar veya spiritüel gruplar, yahut uzak gayelere müteveccih rasyonel şirketler tasavvur edelim. Bütün bunların faaliyet durumları ve bu toplulukların müessir kudretlerinin, tarihi şuura erişin ta mebadisinde olduğu gibi bugün dahi şiddete, iktidar hırsına ve yalana dayandığı müşahede olunur.

Burada peşinen bir istisnâ yapacağım. Bu da aile müşareketidir. Kendine mahsus bir durumu olan bir birlik, kadınla erkeğin münasebetlerine tealluk ettiğinden mevzuumuz haricindedir.

Bugünkü cemiyetin desteği olan kuvvetleri, biraz yukarıda açıkladığım üç temel elemana irca etmekle garip bir ihtisar ameliyesi yapmış oluyorum. Bununla beraber,

bu sadeleştirme keyfiyeti izahına çalıştığım mevzua bir zarar vermiyecektir.

III. — Şiddet :

1) Bu şiddet ve cebrü tazyik hali heryerde alenen gözükmektedir. Büyük müşareketlerde olduğu kadar ve bilhassa devletlerde; biliyoruzki en zaif devlet bile, kendi kanunlarını ve gayelerini cebren kabul ettirmek için ekseriya askerini polisini ve gizli teşkilâtını istimal ve istihdam etmektedir. Ancak, muhtelif zaman ve mekânlara göre, kuvvete müracaat suretiyle devletlerce elde edilenlerin ehemmiyet derecelerinde büyük farklar olduğu itiraz götürmez.

Fakat, bu cebrü tazyiki yapan ve yapmakta olan sadece devletler değildir. Küçük ve mütevassit çaptaki teşekküller, şirketler ve meselâ kiliseler, ortaklıklar, iktisadi birlikler, kampanya tazyıkını, faaliyetlerinin müeyyidesi olarak istimal ederler. Bugün, devletlerin başlıca monopolleri sayılan maddî tazyik yerine, maddî ve manevî şekillerde zarar iras etmek veya diğer usullerle ferdin inkişafına mani olmak sureti ile uygulanmaktadır.

Eğer ortaklıkların hayatiyetinin tazyiksiz olamayacağını tecrübe bize öğretiyorsa, bu hal insanların müşareketlerindeki esas tezin değişmemiş olduğunu isbat etmektedir.

2) **İktidar hırsı :** İktidarı elde etmek ve bunu bütün kendine tabi olanlar üzerinde istimal etmek, toplulukların değişmeyen bir karakteridir. Hatta en liberal tarzda teşekkül eden ortaklıklarda bile, her zaman hadiseleri ve müessesenin fa'âliyetlerini dilediği gibi sevk ve idarede müessir olan bir şahıs veya bir grup vardır. Bu iktidar temerküzü, menbaının bir şahsın dehasındanmı, yoksa hadisatın tesadüfiyle vücutbulan bir karışımdanmı

almaktadır? Bunun mülahazalarımız üzerinde hiçbir ehemmiyeti yoktur. Hatta, iktidar temerküzlerinin ekseriya topluluğu vasatın üstünde olmak üzere, istihsale sevk ettiğine dahi işaret etmek yerinde olur.

Her zaman beşer cemiyetinin bütün değişikliklerinde, iktidarı elinde tutanın; arzularını diğerlerine zorla kabul ettirmesinde ve onları kendi intihabettiği hedeflere yöneltmesinde ve onlara şeflik etmekte bir lüzum ve zaruret olduğunu mülahaza eylediğini müşahede etmek önemlidir. İktidarı kullanmakta suiistimale sapmadan ve saf insanları istismar etmeden bunun nadiren yapıldığını hepimiz biliyoruz. Hali hazırda olduğu gibi, mazide, Devlet idarelerinde ve kilise teşkilâtında veya orta ve küçük çaptaki müşareketlerde dahi böyle şeylerin vukua gelmiş veya gelmekte olduğunu yine hep biliyoruz. Hatta ferd hürriyetinin fa'âliyetinin ülvi hedefi sayılan topluluklarda dahi bu haller olagelmektedir.

Çoğuzaman, iktidarı ellerinde tutanlar liyakatlı büyük şahsiyetler oldukları halde, bunların etrafını alan kimselerin ekseriya zaif ahlaklı insanlar olduğu dikkate şayan vak'alardandır. Bunun aksi olarak, iktidarı ellerinde tutanlar az değerde ve bilgisi kıt insanlar olduğu takdirde, o zaman onların çevrelerindeki kudretli mesai arkadaşları, topluluğun doğrudan doğruya mukadderatı üzerinde müessir olmak fırsatını bulmuşlardır. İşte o zaman bahis mevzuu cemiyetin idaresine büyük zarar verebilecek mücadelelerin vücut bulması nadir görülen şeylerden değildir.

IV. — Yalancılık veya (İdeolojiler) :

Sosyal hayatın üçüncü devamlı karakteri yalancılıktır. Burada ideolojileri kast etmek istiyorum. Hüsnü niyet sahibi insanların heyecanlarını fenaya kulananlara

tevcih olunacak bundan münasip bir ifade ve isim bulamadım. **İdeoloji** ile **ide** arasındaki fark malumdur.

Bir ideoloji, bir cemiyetin ve onun azası olan fertlerin faaliyet hareketlerine nasıl bir kaide teşkil edebilir? Beşer tarihinde bu hadise ekseriya âtideki şekillerde tecelli etmiştir.

Bir şahıs veya bir grup yeni bir iktidarı kazanmağa veya mevcut bir iktidarı takviye etmeğe çalışır. Bu maksada vusul için vasıta olarak bir fikir'e (idée) tesahub eder. Mehareti sayesinde veya tesadüfî olarak, iktidara gelmiş olan, iktidar teşnesi bir şahıs veya bir grup, topluluğu bu idesiyle mest ve teshir ederek onları direksiyonu altında sevk ve idare etmeye muvaffak olur. Böylece bir zaman için iktidar te'essüs eder. Bunu uzun müddet muhafaza edebilmek için, ekseriya — tecrübelerin hilâfına olarak — bu fikir akideleştirilmektedir. Bu suretle **ide**'nin devamlı olarak muteber olduğu ilân edilir. Topluluk azasından bir kısmı, mefkûreye bağlılıktan mütevellit vecd içinde, bundaki safsatayı (= sophisme,i) idrak edemeyerek, fikrin peşinde sürüklenir. Bu akideyi diğerlerine empoze edebilmek için bir cihaz meydana getirilir. Bu tertip hususi yürüyüşüne koyulur ve diğer bir şahıs veya grup bunun muvaffakiyetini sektedar edinceye kadar iktidar idaresini sağlar. Tarih bize bunları kaç defa teyid edegelmiştir!

Akla gelen en iyi misaller, hristiyanlık da dahil olmak üzere, edyan içinde cereyan edenlerdir. Meselâ, İsa'nın sözlerinde belirtilen yüksek ide, müteaddit defalar ve muhtelif şekiller altında kilisa teşkilâtı ve şefleri tarafından, müntesiplerini hükümleri altına alacak şekilde ve kendilerine uygun maksatlarla yapılmıştır. **William Pike**ın (moral ve doğma) kitabındaki ifadesine göre, «başlangıçta yüksek bir öğrenimin ifadesi olarak hörmete şayan görülen fikir, yavaş yavaş onu empoze eden ile mümte-

ziç hale gelir ve bu da fikri telkin edene perestij derecesine kadar gider».

Dünyada meşum ideoloji : yalan, iktidar hırsı ve şiddet yarışmaları olmasa idi, acaba harbin patlak verebileceğine inanıyormuydunuz?

Bununla beraber, bir ideolojiye saplanan şahsın umumiyetle iymanlı olduğu düşünülebilir. O kani olmuştur. İnandığı ve yaptığı şeyin, fikrin orijinaliyle uygun olduğunu zan eder. Hakikatte ise, idareciler tarafından sürüklenmiştir. Liderler, evvelâ kütlenin heyecan sarhoşluğuna, kendi maksatlarına hizmet edebilecek bir temayül vermektedirler. Saniyen, mevcut olan ideolojiye zaman zaman muhalif bir inkilabın zuhuru ile ve ağır çarpışmalar neticesinde nevşünemâ bulabilecek yeni fikirlerin doğmasını önlemek ancak bu suretle mümkün olabilmektedir.

Muasır mütefekkirlerden çoğu ve meselâ İsviçre'li profesör Böhler, bugünkü sanayileşmiş cemiyetin, iş bölümü bakımından, hususî vasıflarla temayüz etmiş olmasiyle ideoloji hareketlerine müsaid bulunduğunu, bu da yeni fikirlerin doğmasını, sanayileşmeden evvelki zamana nisbetle çok güçleştirdiğini iddia etmektedir. Bilhassa, istihsal ile istihlâk mevzularının ayrılmasıyle ferdin tabiat ile temasını azaltmakla kalmamış ve fakat onun hakiki saadetini teşkil eden derunî ihtiyaçlarının ve sevki-tabiîlerinin de zayıflamasına sebebiyet vermiştir. Ayni zamanda, sevgi ve keşif ve sezgi (intuition) hislerinin vücutbuldmasına ve kendiliğinden husule gelecek derunî hayata da bu bir mani teşkil etmektedir. Bu sebepledirki, objektifleşmiş ve sanayileşmiş cemiyet bilhassa şuuru tercih etmektedir. Böhler, bu halin fert tarafından, ideolojilerin fikirlerden ayırdedilmesini de müşkülleştirdiğini söylüyor. Bu hususta iktisab edilen kuvvetler, ilkin kalpten gelmekte ve onun yerini tutmaktadır.

Böhler'in mülahaza ve istintacları ancak kısmen doğrudur. Ferdin kalbinden ve vicdanından doğan kudret azaldığı ve fertte daha çok ideolojilerin tesiri azaldığı zaman, Böhlerin çıkardığı neticeler doğrudur. Buna mukabil, Böhler'in, « bu hal, sanayileşmiş bir cemiyetin hususi karakteridir. » demesi şeklindeki istisnacı yanlıştır. İdeolojiye istihale eden fikirlerin sakatlığı ve bunun neticesi olarak fikrin fenaya kullanılması her zaman olağandır. Meselâ ortaçağda dinî fikirlerin fenaya kullanılışının bugünden fazla olduğu iddia olunabilirmi? Bir de Ehramların inşasını düşünelim. Muhtemel olarak, bu mesaiye iştirâk edenlere birer ebedî saadet anahtarı bahşedeceği fikrinin Firavunlar tarafından telkin edilmiş olması sayesindedirki, ancak bu muazzam inşaat tehakkuk edebilmiştir.

Firavunların ehramları inşa ettirmelerindeki maksatları, şüphesizki, kütle içinde ihtilalci yeni fikirlerin doğmasına mâni olmak idi. Bu insanları saçma fikirlerden uzaklaştırmak için, tıpki askerler gibi, onları fikren ve bedenen meşgul etmek gerekiyordu. Bu suretle iyi niyetli yüzbinlerce insanın kötüye kullanılmış olması da bir vakıadır. Geçmişteki bu gibi suiistimalleri uzun uzadıya sayabiliriz. Şu halde, fikirlerin ideolopilerle mübadelesi veya idelerin kötüye kullanılışı ve daha kısaca ifade etmek lâzım gelirse, yalan, insanlığın şuur tarihinin başlangıcında olduğu kadar bugün dahi mevcuttur ve zalmıştır da denemez.

V. — Acaba bu mübayenet ve tenakuzun devamı bir felâketi mucip olacakmıdır ?

Şimdi bu mübayenetin git gide şiddetlendiği bile görülmektedir. Çünkü medeniyet durmadan ilerilemekte olduğu halde, temel ictimai kudretler hemen hemen sabit kalmaktadır.

Bu hadise karşısında, cemiyetin rasyonel tasarrufu ve ferdin kendine hakim olması ile teknik inkişâf ayni tempoda yürümezlerse, bizim bugünkü sosyal nizamın çökeceğini kabul edenler çoktur. Meselâ : **Mannheim** ve **Yaspers** gibiler.

Bu tez ile yukarıda tasvir edilen mübayenetin devamı halinde, insanlığın gerek, kendi kendini tahrib etmesi veya meselâ bir atom harbi neticesinde, gerekse sosyal bir hercümerç veya **Orwell**'in görüşüne göre gayri insani (fourmillière) bir halin dünyada vücutbulması ile tekevvün edecek durum arasında ancak küçük bir mesafe vardır.

İyi niyet sahibi ve hür fikirli her insanın bu manzara karşısında ürpereceği tabiîdir. Binaenaleyh, bir aksülamel olarak, kısmen insanlığın kendini idrâk etmesi, tarihi kadar kadim olan bazı fikirlerin teselsülü vücut bulmakta olup bu fikirleri benimseyenler, felâketi önlemek için bugün dahi uygun bir çare aramakla meşguldürler.

VI. — İnsanın iyi ahlak edinmesi için, talim ve terbiye edilmesi suretiyle bir değişiklik sağlanması ve İnsanın talim ve terbiye sayesinde değişebileceği tezi, ekseriya ileri sürülen bir hâl çaresi denemesidir. Bundan evvelâ yeni insanın iyi ahlak edinmesi için talim ve terbiye edilmesi suretiyle değişebileceği tezi, ekseriya ileri sürülen bir hal çaresi denemesidir. Bundan evvela, yeni bir sosyal şuurun faraziyeleri (= hypothèses) doğmuştur. Bu fikirler ilkin dinlerin büyük müessisleri ve **Niçe** tarafından formüle edilmişdir. Anlayışda bazı farklar olmakla beraber bu fikir semavî bir devletin yer yüzünde kurulması ile sonuçlanır.

Burada, beşer düşüncesinin asla bulandırmadığı en ulvî fikirlerden birisi de vardır : Bu, meselâ **İsa**'nın da tavsiye ettiği, gibi, beşer hayatının kâmilen tasfiyesi ile

azimkârana ve kat'î bir değişiklik istihsali metalibesinden başka bir şey değildir. Bu formulation İsa'nın beşer üstü büyüklüğünü isbat etmektedir. Esasen **Zerdüşt, Gotama Budda, Musa, Muhammet** ve **Konfücius** de hep ayni şeyi öğretmişlerdi. Alman muasırları arasında bilhassa **Max Weber** ile **Karl Jaspers,** sanayi'leşmiş cem'iyetlerin ve atom devrinin nizamları içinde bu ayni ideyi neşr ve izah etmişlerdir.

Fakat buna rağmen, insanı talim ve terbiye ile değiştirmek ve yer yüzünde semavî ve yezdanî bir hükûmet kurmak fikri henüz bir vehim ve hayal olmakdan ileri gidememişdir. Ne şekilde olursa-olsun, bir insan üstü-

(= Übermensch) olan kimse, bir çok insanların hakim vasıflarından mürekkep olarak ideal bir tipin tasviri halinde olmakla kalıyor ve tabiatde böyle bir şey bulmağa imkân olmuyor. İnsanın temel sevki tabiî hislerindeki kararı ve sebatı yani insan tabiatı bunun başlıca sebebidir ki bu da hilkettenberi insanda ayni şekilde ve ayni kudretde devre zarfında insanın talim ve terbiye ile değişmesi, temevcut idi. Netekim kontrolu kabil olan üçbin senelik bir şebbüslerinin faydasız kaldığı vakiası bunu teyide kâfidir.

VII. — Rasyonel hal sureti :

Rasyonel hal sureti denemesine, ideal beşer topluluğuna fen ve san'at ve ma'kulat yoluyla varılmak isteniliyor.

İnsana manevî bir haz ve mazhariyet bahş edecek hususata daha çok vakit hasredebilecektir. Teknik menbalardan kâmilen sarfınazar edildiği takdirde beşerî cemiyetlerin idare fonksiyonu, arızasız çalışan münhanilere, hatta elektronik beyinlere tevdi edilerek binnetice muğlak ve des humanisé (= gayri insanî) bir hal almış olur. Mücerret objektif ve ekseriya münhasıran fennî metodlarla topluluğun temel kudretlerindeki ahengi bulmak lâzımdır.

Asrın sinaî inkilabının bu fikri ehmiyetli suretde teşvik ettiği şüphesizdir.

Sinaî sistemin, bu derece şiddetli ve alemşumul bir şekilde, beşeriyet şimdiye kadar iskandalize ettiği nisbette, hiç bir siyasî hareketin, hiç bir dünyevî dinin ve hiç bir ruhanî ve manevî hareketin tesiri görülmemişdir. Bununla beraber sanayi'ci sistem, topluluğun temel kudretlerini esaslı suretde tadile muvaffak olamamışdır. Gerçekten, fenni ve organik cihaz muhtelif topluluklarda artık objektifleşmişdir. Bilhassa nüfusa kıyas edilirse, sinaî istihsalin nisbetsiz mikdarlarda artmış olduğu görülör. Fakat bu şekilde bir davranış ile ferdin şahsî hürriyetinin, yaradıcı faaliyetinin ve hüviyetini temamen inkişaf ettirebilmek kabiliyetinin ciddî suretde engellemekte olduğunu da meydana koymak güç olmasa gerekdir.

Bu Technoratik solusyon'ın tahakkuku yolunda tecrübe, şüphesizki Bolşevizm'in ideolojisinde ve hükümranlığında en geniş ölçüde tatbik edilmektedir.

Topluluğun, teknokratik bir esas üzerinden tekemmül ettirmek tecrübesinin bir muvaffakiyetsizlik olduğunu göstermek için büyük inkişafları beklemeğe lüzum olmasa gerektir. Fakat bu gibi teşebbüslerin mazide de vukua gelmiş olduğunu not etmek icap eder. Ahvalin icaatına göre bu tecrübeler azçok uzunca müddet devam etmişdir. Mahaza bütün bunlar hayalat ölkesine doğru kaymalar yapmışdır. Bunların muvaffak olamaması insan tabiatındaki değişmeyen esaslı temayüllerden ileri gelmiştir.

VIII. — Compromis, Uyuşma metodu :

Muhtelif zamanlarda bir çok mütefekkirler, insanların talim ve terbiye suretiyle, fen ve san'at tesiri altında değişmesine, ve bahs mevzuu objektif kaziyyeler mu-

vacehesinde mutavassıt bir hal şekli bulunmasına çalışmakdadırlar. Bu meyanda **Kont - Condenhove - Kalergi** ile **H. G. Wells** gibi mütefekkirler vardır ki bu muharrirler, bir seri küçük hükûmetler ve topluluklar teşkil ederek iktidarı bunlara tevzi etmek ve bunları merkezî bir dünya hükûmeti etrafında toplamak temayülünü göstermişlerdir.

Otoritelerin yerine, serbestce intihap edilmiş kontrol organları bulunacak ve bunların faaliyeti alenî olacağı cihetle herkes tarafından tetkik edilebilecektir.

Bu fikirler şimdiye kadar müsait bir zemin bulamamışdır. Bunların hedefleri cem'iyetin temel kudretlerine tealluk etmemekte ve daha ziyade haricî şekli yani teşkilâtı istihdaf eylemektedir.

IX. — Ferdin durumu :

Cemiyet ile terakkıyat arasındaki nisbetsizliğin izalesiyle mes'elenin hallini sağlamağa müteveccih olan ve yukarıda izah edilen denemeler hayal sahasını geçmemişdir. Sosyal problemin nihaî şekilde halli için bir Mesih'in, bir İde'nin vürudünü beklemenin ümitsiz bir intizardan ibaret olacağını kabul etmek lazımgeliyor.

Samimî ve iyi niyetli insan, ümitsizliğe kapılmak istemiyorsa, pratik bir hal çaresi bulamasa dahi bunda bir istinad noktası sağlamalıdır. Bunu yapmakla, İde'lerin, tabiatda olan her şey gibi birbirinden sonra yaşadığını ve ferd tarafından ekseriya fark ve yemyiz edilemiyecek derecede devamlı inkişaf rejenerasyonuna (= soumis à une processus de regénération continue)ye tabi olduğunu kabul etmelidir. İmmemorial (= tahattürü gayri mümkün) bir tahassüs ki bu devamlı bir şekilde temadi etmekte ve ferdin hayatını bir seyahat veya bir tecrübe ile mukayese edilmektedir. Bu seyahat hedefine varmalı-

dır ve tecrübe de muvaffak olmalıdır. Bu tecrübe allah huzurunda ceryan eder ve ahlakî normlara uygun olarak her şahsın vicdanı ile hedefine tevcih edilir. Her insan için mütahaiif müşkülat arzeder.

Müşküllerin derecesi, bir taraftan, marifet, istidat (= talent), sihhat, zenginlik, zekâ, ihtisaslar ve saire gibi beşiğinde bulduğu tabiat kuvvetine ve kudretin sayısına ve diğer yönden, meselâ aşk, kin, kendini koruma insiyakı, ihtiras, kendini göstermek ve beğendirmek ve bilmek ihtiyacı gibi ölçülmesi mümkün olmayan iptidaî sevk-i tabiî kudretlerine tabidir.

İşte bu iki kudret grubu arasında muvazene sağlamak ferde tealluk ediyor. Bu müvazenenin tahakkukî bir san'atdır, bir imkân ve bir yaşama san'atıdır. Eğer ferdin bu durumu kabul edilirse, cem'iyetin ana kudretlerinin tesiri sadedinde terakki, ne mümkün olur, ne de matluba tevafuk eder.

Bir kaç yüz veya bin yıllardanberi iptidaî sevki-tabiilerimizde, ne fena ne de iyi yönlerde bir değişiklik olmayıp bunları sadece birer donnés (= mu'ta) olarak kabul etmek icap eder. Bunlar çocukluğumuzda bize, seyahatimize yarayacak yol eşyası veya malzeme (= balast) olarak verilmişdir. Her ferdin bundan ayri bir dozu (dose) olup dozların terkibi de farklıdır. Bu malzeme her ferde, varacağı hedef ve geçireceği tecrübe için takip edeceği özel yolu gösterir.

Bu husus kabul edilince, artık cemiyetin inkişafında bedbin bir fikri tervice lüzum hissedilmez, bunun temeli iptidaî sevki-tabiiler gibi değişmez. Bunu tadile matuf her teşebbüs, mesela konuşma sevki-tabiisiyle mücadele gibi manasız olur. Şu halde ferd, topluluğun temel kudretlerinin değişmezliğini hesaba katarak hususî hayatını tanzim etmelidir. **Maudon** bu hattı hareketi varlığın fel-

sefesi diye isimlendirmektedir ki, esgari-namütenahi ile azami-namütenahi vahdetini garantilemektedir.

Bundan ötürü, ferdin durumu hadiseye uygundur. Şekil ve adet itibariyle sosyal gelişmeler müterakkı ve hatta kısmen göze çarpacak derecede ilerlemiş olmalıdır. Bu terakkı zaruridir, yoksa, devamlı olarak insanların çoğalmasına imkân kalmaz idi.

Ostega Y. Gasset bu hadiseyi tarihî seviyenin yükselmesi diye tavsif ediyor. Génération'dan génération'a (= nesilden nesle) intikal, daima bir sahneden daha yüksek bir sahneye yükselmek suretiyle vukua geliyor ki, sosyal hayat dahi ayni zamanda terakki etmektedir. Temel kudertler ile birlikte, ferdin, mesleğini ve cemiyetteki yerini kazanması için karşısına dikilen müşkülatın derecesi müsavi kalıyor. Bu beşerî topluluğun temel kudretleri ile değişmeyen iptidaî sevki-tabiilerin paralel olarak bulunuşu hakkındaki bir çok delil ve mülahazalar lehte tecelli etmektedir. Bununla beraber bu, herkes için kabili tatbik bir «dogma» olarak da gösterilemez, fakat buna vusul imkânına kaniim.

Weltanschaunun, Hükûmet olsun, büyük veya küçük bir asosiyasyon olsun her topluluğun sayi ve gayreti hususundaki Aristot'nın formülü bunun tesiri altında değlidir. Bu ferdin say hayatını tadile yaramaktadır. Ferd, çocukluğunda edinmiş olduğu istidatları hali-hazır imkân san'atını denemelerinde uygunlamağa mecburdur. Bu mülahaza cem'iyet için de böyledir. Cem'iyet dahi, temel kudretlerin değişmezlilik altında, imkân san'atıyle hedefine varmalıdır. Bu gelişme daha yüksek daima daha yüksek bir seviyeye müteveccih olarak tarihî bir tekâmül halindedir.

X. — Ferd ne yapabilir ?

Ferdin cem'iyet hayatından vaz geçmiyeceği malûm

bir keyfiyetdir. Mükemmel olmayan şahıslardan terekküp etmesi dolayısiyle cem'iyetin tekâmül etmemiş olduğunu kabul etmekle beraber bundan ayrılmağa imkân yoktur. Yunanilerin Pandore mitolojisinde tasvir etmiş bulundukları gibi cemiyetin muhtelif şekilleri bunu terkip eden ferdlere yaradılışta tabiatın bahş etmiş oldukları istidatlara tabidir.

Şu halde ferdî hayat say ile yetinmedikçe cemiyetden fariğ olamaz. Ferdin, evvela yalnız başına, müteakiben de cemiyetin yardımıyla dürüst hareket fikrini (= l'idée du moment juste) ve zayı kelimeyi bulması lazımdır. Yahut tabiri diğerle :

Ferd ide'yi, ideolojilerden ayırt etmeği denemelidir. Yani vicdanına muhalif olan ideolojilerin tazyikina mukavemet etmesi gerekir ki bu da ekseriyya çetin olmakdadır.

Bu gösterilen yolda ferde yardıma koşması şüphesiz ki her cemiyetin vazifesidir. Cemiyet bunu, ferdî ideolojilerden uzaklaşdırmasını ve onun doğru fikri keşfetmesini kolaylaştırması suretiyle yapabilir.

Kaldı ki, doğru mefhumunun asırdan asra ve mekândan mekâna göre değişdiği de muhakkaktır. O halde, ferd nasıl doğruyu öğrenebilecek ve cemiyet de ona bu vadide nasıl yardım eyliyecektir ?

XI. — İde'nin öğrenilmesi :

Ferdin vazifesini ve onun cemiyetle münasebetlerini ciddî suretde tetkik eden iyi niyet sahibi ve bitaraf bir takım insanlar daima mevcut olmuşdur. Şüphesiz bunlar da diğer insanlar gibi fıtrî sevki-tabiileri ile mahmul bulundukları cihetle tekemmül etmiş sayılamazlar. Eğer bunlar kütleye nisbetle, aynı zamanda daha fazla istidad-

lı, duygulu ve liyakatli iseler élite'i (= müntehap ve güzide zümreyi) teşkil ederler.

Şunu da hatırlamalıdır ki, bu güzide zümreyi, hedef tutulan cemiyetin idaresinden halihazırdaki baş ile bilhassa müadeletde tutmamak icapeder. Aksine olarak, şüphesiz meharetle muttasıf olup medeniyetin terakkisine nafi bulunan bu sözde mümtaz insanlar ekseriye manen istihlak edilmiş durumdadırlar. Bu mümtaz mevkileri elde etmek için belki de enerjilerini harcamışlardır.

Bu düşünceden şu garip netice hasıl olmaktadır ki, güzide zümre sosyal, iktisadî ve politik olan tabaka arasından seçilmekte olup bunlara ekseriya «küçük insanlar» (=les petits gens) tabakası denmektedir. Buna rağmen, zayi olan kelimeyi nesilden nesle ve ülkeden ülkeye aramak bilhassa bu zümreye tealluk etmektedir.

Bu insanların iktisap ve neşrettikleri fikirler bir zaman akamete uğramış, bunların şahsî mukadderatları da sıkıntılarını ve muvaffakiyetsizliklerini mucip olmuş olabilir ise de bunlar, hükûmet başlarındaki namdar şahıslardan, büyük kilisenin ruhanî reisinden veya büyük bir association'nın idarecisinden umumiyetle çok daha ziyade insanlığa faideli olmuşlardır.

Tarihe geçmiş bu gibilerin isimlerini burada zikretmeğe lüzum görmiyorum, hepsini bilirsiniz.

Bir fırsat bulamadıklarından dolayı, tarihe isimleri geçmeyen, fakat her tarafta, «ide» sahipleri olarak çalışmış olan insaniyetci şahısları burada zikretmek lazımgeliyor. Bunların noksan tarafları, dialectique'leri olup layıkıyla izah edilmiyen iyi bir tezin zafer kazanamadığını ve buna mukabil yanlış bir tezin, iyi takdim edilebilmesi halinde umumî tasvibe mazhar ve hatta bunun böylece bir ideoloji olabileceğini herkes bilir. Belki de, bu bilinmeyen insan grupları insanlığın hayrina sarf edilen me-

saiye daha çok katılmışlardır ve bunlar çoğunluk teşkil etmişlerdir.

Bugün dahi bu gibi insanlar aramızdadırlar. Bu itibarla hiç kimsenin sözünü gülünç hale sokmamakla iyi yapmış oluyoruz.

Hûlasa, medeniyetdeki terakki ile cemiyetin temel kudretlerinde şiddet, iktidar hırsı ve yalan gibi mevzular arasında bir nisbetsizlik vardır. Bununla beraber bu nisbetsizliğin, ferdi ve cemiyeti tehdid edecek bir sebep teşkil etmiyeceğini, fakat hayatımızın tabiî bir donnéesi olduğu neticesine varyorum.

Her ferd, imkânlar san'atını kendi hususî vasıtalarıyla idinmeye ve tatbika gayret etmelidir. Hayat seyahatinde bunu beraber taşımalıdır. İnsanın bu seyahati, topluluğunki gibi yükselen bir seviyede yapılır.

Bunun için, ferdin ve topluluğun hizmetinde olan kudret ve vasıtaların mikdarı nesilden nesle çoğalmaktadır. Bundan dolayı da, hayatda muvaffakiyet şekillerinin derecesi de daima müsavi olarak kalıyor.

İdée'lerin tanınmış sahipleri beşeriyetin mayası, tohumudırlar. İşte iktidarın şiddetine ve yalana dolana karşıkoymak vazifesi bize, bilhassa organize şekliyle buradan intikal ediyor. «Zayikelime» daima ve yeniden aranılmalıdır. George Washington birader, masonluğu, prensipleri saf ahlaka ve daima iyi fiil ve hareketlere sevk eden bir association olarak tavsif etmişdir. Bu, itiraz kabul etmeyen hakimane, kutretli ve güzel cümlelerden, bütün günlerimizde tatbiki icap eden üç şey'i aşağıya alıyorum :

1. — Masonluk, insanlardan teşekkül etmiş bir cemiyet olduğuna göre her türlü faraziyelere ve topluluk hatalarına müsaittir. Şu halde, şiddet iktidar ve yalanın

sütunlarımız arasında tezahür etmemesine dikkat edip «mümkünler Yüce san'ati»nin her şeyden evvel tatbikine koyulalım.

2. — Mason prensiplerinden otomatik olarak saf ahlak yolunda bir terakki beklenemez. Daha ziyade, otomatik olarak, bir ideolojinin yayılması mümkündür. Şu halde, ferdî, meslekî ve beşerî masonik seyyahatlerimizi çok titiz ve gayet dikkatli olarak tanzim etmeliyiz ki, nur ve zıya bize sadece bezendiğimiz mysthique bir çiçek görünmeyip kendimizi tanıma vadisinde bize rehberlik edebilsin.

3. — Masonik faaliyetimiz bize ancak, müsbet, muasır (= contemporain) ve el ile teması mümkün hedeflere tevcih edilebildiği takdirde netice verebilir. Bu hedefler arasında ilcayı-ahval ile iki şey tasavvur edilmelidir ve birleşdirilmelidir.

Milletler üstü bir kardeşlik ve umumî hayırseverlikler.

Bahtiyarlık bir şeyden alınan lezzet ve huzurdur; her şeyin verdiği zevk ve lezzet kendi tabiatının icabıdır. Herşeyin tabiatı da, ne kastla yaratılmış ise onu yapmasıdır. Gözlerin zevki güzellikleri görmekte, kulakların zevki güzel sesleri işitmektedir. Diğer hassalarımız da böyledir.

İmamı Gazalî

Hodgâm olan kimse, başkasında bir kusur görünce, içinde Cehennemden şiddetli bir ateş yanar.

Mevlana Celâlettin

Türk musikisi ve Alatürka

★ Baha ÇALT ★

Türklerin Batı medeniyetine geçişinde musiki anlayışımızın yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Konuyu tarih yürüyüşüne göre iki bakımdan inceleyeceğiz. 1) Eski Türklerde musiki, 2) İslamiyetten sonra Türklerde musiki.

1) Fransız bilgini **Maurice Courant** Çin musikisi üstüne yazdığı bir kitapta İslâmiyeti kabulden önceki Türklerde musikiden söz açmış ve bazı belgeleri ortaya koymuştur. Böylece en eski Türk musikisinin ses düzenini, estetiğini, Türk müzikcilerinin yaratıcı bir davranışla Türk, Çin saraylarında yapdıkları musiki şölenlerini, Türk orkestralarını, asker muzikalarını, Türk çalgılarının adlarını, biçimlerini öğreniyoruz.

Eti, Sumer, Elam uygarlıklarında Tanbura türünden uzun saplı, mızraplı çalgılar vardı. Yayla çalınan çalgılar da kullanılıyordu. Saplı, yaylı çalgılarının bulunması Türkler'de çağına göre melodi beğenişinin ne kadar geliştiğini göstermesi bakımından önemlidir. Bu çalgıları Akdeniz bölgesine Türkler yaymışlardır. Bazı Yunan tarihcileri Lir ve Fülür'ün Türklerle Asya'dan geldiğini yazıyorlar.

Viyanalı Profösör **Robert Lach**'ın bildirdiğine göre Türk-Tatar'ların çok önemli bir musikileri vardı. Bu musikinin özelliği Pantatonik ses dizisinde yarım ses yoktur. Kuruluşu iki, dört, sekiz ölçülüdür. Bu çeyrek sesli Orta çağ musikisine karşı önemli bir ayrıntıdır. Türk düşünürlerinin üzerinde durmaları gerekir.

Frikiyalılar, Mısırlılar, Cermenler, Golyalılar, İrlandalılar, İskoçyalılar ve Avrupa'nın bir çok bölgeleri musiki-

lerinde Patatonik ses düzenini kullanmışlardır. Bu Alaturka musikinin dışında bir niteliktir. Anlaşılıyor ki Pantatonik ses düzeni eski Türklerin musikisinde de vardır.

Eski Türklerin ordularında ayrıca yürüyüş sırasında, at üzerinde çalınmak için yapılmış besteler, çalgılar vardı. Bunlara yürüyiş orkestraları adı verilmişti.

Topa Türklerin de sabah akşam meydanlarda türküler okuyor, bunlara kadınlar da katılırdı.

Türküstan bölgesindeki Türkler'de dokuz orkestra vardı. Biri Semerkant, ikincisi Kaşkar, üçüncüsü Buhara müzikcilerinden kurulmuştu.

Çin hanına eş olmak için giden bir Türk kızı yanında orkestralar getirmişti. Çin tarihçileri şöyle yazıyorlar : Samerkant müzukcileri geldiler. Bunların ellerinde dört çeşit çalgı vardı. Fülüt, Po denilen ziller, Kongkou adlı gonklar başlıca çalgılarıydı. Müzikcilerin yedisi erkek, ikisi kadındı. Kadınlar musiki temposiyle oyun oynuyorlardı. Buna, Hau'ların dönücü oyunu adı veriliyordu.

Gelen Türk kızlarının yanında Kaşkar, Buhara orkestraları da vardı. On iki erkek çalgıcıdan kurulmuş Kaşkar orkestrasında On çeşit çalgı bulunuyordu. Fülüt, harpa, iki türlü tanbura, muzikar denilen düdük, çoban düdüğü, elek biçiminde davul, Tala, Kiye, Kiye-au adlı davullar bu orkestranın çalgılarıydı, dans eden iki kadın orkestranın üyesiydi.

Yukarıda adları geçen dokuz orkestraya daha sonraları bir onuncusu da eklenmiştir. Çalgıları şunlardır : Tla, Kiye davulları, muzikar düdüğü, iki çeşit tanbura, pirinç boru. Dans etmek için iki kadın orkestraya katılmıştı.

Görülüyorki Türkler Asyadan Anadoluya geldikleri sırada çağının en güçlü musikisini de yanlarında getirmiş-

lerdi. Böylece çok çeşitli, değerli bir Türk musikisi geleneği ile Asya'dan gelen Türkler İslâm medeniyetini kabul etmek zorunda kaldılar.

2) Bundan sonra Asyadan gelen Türk musikisinin evrimi (Evolution) duracaktır. Ama saflığın, güzelliğini saklıyacak, yabancı etkileri almadan bu güne değin Halk yığınları arasında yaşayacaktır.

Burada İslâm medeniyetinin bir niteliğini (=Qualité)-sını belirtmek gerekiyor. İslâm medeniyeti biçim, öz, düşünce bakımından bölünmez bir birlik durumundadır. Bu şu demektir: musiki, edebiyat, mimarlık, devlet yönetimi, aile türesi ve başko toplumsal davranışlar bakımından İslâm medeniyeti içinde bulunan her ulus birbirinin benzeridir, kişilikleri (Personnalité) yoktur. Bu bir ümmet niteliğidir. Örneğin Osmanlılarda Türklükten değil, Türklerin İslâm uygarlığına yapdığı hizmetlerden söz açılır. Sonuç şu oluyor : Musiki de İslâm uluslarının tümüde ortaktır. İslâm ulusları bu ortak musikiye kendilerinden, kişiliklerinden bir şey katamamışlardır. Osmanlılar'da olduğu gibi.

Şimdi Batı musikisinin Ulusal özellikleri nelerdir sorusunu sormak gerekiyor. Bir müzik bestesinin millî olabilmesi, çoğu kez bir halk türküsünü Batı uygarlığının müzik kurallarına uygulamakla olur. Örneğin bir Türk Halk türküsünü Armoni, Kontrpuan kurallarına göre, Senfoni biçiminde işlersem ortaya koyduğum bestede Türkün de bir çok özellikleri belirecektir. İnsanın kendi dilinden başka yabancı bir dili öğrendiği zaman konuşmasında nasıl bir (Accent) kalırsa müzikte de bu aksanın duyulması ulusal rengin ortaya konulmasıdır. İşte Batı uygarlığının müzik kuralları içinde bu aksanın duyulması milliyetciliktir. Ulusal müzik budur. Adnan Saygun'nun Yunus Emre Orotoryası Türk değilmidir ?

Oysaki İslâm uygarlığının tek sesli musikisinde milliyetcilik yoktur. Besteci İslâm Ümmetinin az ya da çok be-

lirli bir niteliğini yapdığı besteye eklemekten öteye gidemez. Bundan ötürü tek sesli musiki, ümmet musikisidir.

Şimdiye değin söylediğimiz sözlerden Halk türkülerinin Batı müziğinden ses biçimleri içinde işlenmesinden Türk müziğinin doğacağı ve doğmakta olduğu anlaşılır.

Musikinin Evrim tarihinde Halk türkülerinin ayrı önemli bir yeri vardır. Felemenkliler, Fransızlar, Almanlar 15. ve 16. yüz yıllarda halk türkülerini çok seslilik (Polyphonie) sanatının temeli gibi kullanmışlardır. İspanyonlar, Fransızlar, Almanlar, İskandinavyalılar, bütün Balkanlar halk türkülerini toplayıp yayınlamışlardır. Çağdaş musiki bu türkülere dayanıyor. Besteciler için bu türküler ses temaları bulmak bakımından işe yarıyor. Büyük bestecilerin çoğu halk türkülerinden faydalanmışlardır. Maurice Ravel halk türkülerini armoni kurallarına göre işlemiştir. Carl Maria von Weber, (Oberon) adlı operasında bir Türk halk havasını kullanmıştır ki, Operanın en dikkat oekici, en artistik yeridir. Bu türkünün kullanıldığı yer, Türk Halk türkülerine çok benzeyen Macar halk türkülerinden Franz Liszt çok faydalanmıştır. Beethoven, Schubert, Schumann, Brahms, Tschaikowsky halk türkülerini, insanlığı en çok etkiliyen bestelerinde kaynak olarak kullanmışlardır. 6. Kır Senfonisinde Beethoven köylü havalarını işlemiştir. Bu senfoniyi dinliyen köylüler Beethoven'ni çok sevmişlerdir. Büyük besteci Ormanlarda, kırlarda gezintiye çıktığı zaman köylüler onu tanıyorlar, başlarını eğerek yolun yanına çekiliyorlar, sevgiyle selamlıyorlardı. Beethoven 3. Senfonisi Eroica'yı bestelerken yeni bir melodi bulabilmek için köylü danslarını, halk türkülerini incelemiştir.

Demek ki uygar uluslar, sonatlar, konçertolar, senfoniler, operalar yapmak için halk türkülerini kullanırken kendi ulusal renklerini de katmışlar, insanlık tarihine ölmez besteler armağan etmişlerdir.

Türk halk türküleri ses yapısı ve canlılık yönünden olaganüstü bir değer taşıyor. Bu musiki insanlığın en taze, bozulmamış bir kaynağıdır. İşlenmemiş bir altın güzelliğindedir. Türkün kişiliğini belirten bu musikidir. Tekke musikisinden etkilenmemiş, kirlenmemiştir. Halk türküleri bütün gücüyle aramızda, içimizde yaşıyor.

Türk Halk türkülerinin Pantatonik olduğunu yukarıda söylemiştim. Türkülerimiz bu yöniyle açıkça tek sesli İslâm musikisinden ayrıdır. Halk türkülerimiz Pantatonik oluşiyle Batının Evrensel musikisinde değerlenmeye elverişlidir. Adnan Saygun'nun bestelediği Össoy, Taş bebek adlı Türk operalarında nice güzel Pantatonik sesler vardır. Atatürk'e sunulan Duyuşlar adlı üç sesli koro da pantatoniktir.

Demek ki Türk halk türkülerinin yapısı Avrupa musikisinin yapısına benzemektedir, bu yöniyle evrensel musikinin Evrim (Evolition) halkaları içindedir. Sonuç şu oluyor : İslâm musikisi, başka bir söyleyişle Osmanlı musikisi, önce İtalyanların, sonra Türk medeniyetcilerinin taktığı bir adla Alaturka musiki, türkülerimizin ses yapısına uymadığı gibi insanlık musikisinin Evrim halkaları içinde de değildir.

Şimdi Alaturka musikiyi bir az daha yakından görelim :

Alaturka çeyrek sesleri kullanır. Bu, en belirli niteliğidir. Şöylediklerine göre çeyrek sesler sonsuz bir melodi çeşitliliği veriyormuş Alaturkaya. Ancak bu iddia bilim bakımından yetersizdir. Çeyrek seslerin, ses dizisini bir lâbirent durumuna getirdiği, insanlık duygularının, düşüncelerinin çeyrek seslerle belirtilemiyeceği bilimin ortaya koyduğu verilerdir. (donnée'lerdir).

Çeyrek seslerin insanları uyuşuklığa, karamsarlığa, miskinliğe götürdüğü anlaşılmıştır. Eski Yunanistan'da

İyonyen denilen çeyrek seslerden kurulmuş ses dizisinin gevşeklik, bezginlik, kıskançlık etkisi yarattığı ileri sürülmüş, kullanılmaması istenmiştir. Tam seslerden kurulmuş Doryen ses dizisi canlılık, insanseverlik, uyanıklık etkisi yarattığı için Yunan felesofları bu ses dizisi üzerine kurulmuş besteler yapılmasını savunmuşlardır. Batıda kilise gerici eğlimlerden, sırlar acunundan temizlenirken bu arada çeyrek sesli besteler de atılmıştır. Oysaki Doğu kilisesi Alaturkayı benimsemiştir. Alaturka ve Doğu kilisesi besteleri arasında şaşılacak bir benzerlik vardır.

Alaturka tek seslidir. Bilindiği gibi batı musikisi 9. yüz yıldan bu yana Monodi çağından ayrılmaya yüz tutmuş, 11. yüz yılda iki sesliliğe, daha sonraları çok sesliliğe (Polyphonie) erişmiştir. Rönesanstan, batıda insanların uyanışından sonra dev adımlariyle ilerlemeye başlamıştır. Demek ki tek seslilik Orta Çağın, çok seslilik çağımızın bir özelliğidir. Bu bakımdan Alaturka musiki, bir Orta çağ musikisidir.

Müzik bilginlerinden **Ch. Violet, E. Borell** Alaturka için ilkel (= Primitif) deyimini kullanmışlardır. Bütün eski sanatlar gibi bu musikiyi de anlamak için onu çevre ve süresi içinde bulundurmak, bin yıl geriye gitmek gerekir. Aslından Alaturka Arap musikisinin bir benzeridir.

Gerçekte Alaturkayı Türklerin pek az, pek küçük bir bölümü anlıyor. Anadolu bilmez bu musikiyi, Çoğunluğun bilmediği, hoşlanmadığı, bilimin kesinlikle geriliğini ortaya koyduğu bir musikiye nasıl Türk musikisi diyebiliriz. Çağ değişmiştir. Evrensel büyük müzik evriminin içinde yer almak zorundayız.

Alaturka musiki Türk toplumu için zararlıdır. Santranç oyununda olduğu gibi sanat eseri belli bir duruma belli bir davranışın verdiği cevaptır. Bu cevabın verilmesiyle belli bir durum az, ya da çok değişecektir. Hiç değişiklik yapmayan, duruma bir şey katmayan, onu değer-

lendirmeyen sanat eseri, verilmemiş bir cevaptır. Gerçekte evvelce verilmiş cevapların yeniden ortaya konuluşudur. Alaturka sanat tarihine, bu arada Türk toplumuna bir şey veriyormu? insanları değerlendirmeyen Alaturka Türk toplumu için zararlıdır.

Batı müziği durmadan gelişiyor. Rönesanstan sonra kiliseden ayrılmış Operaya, dramatik müziğe yönelmiş, virtiozluk ortaya çıkmış, oktav sınırları genişlemiştir. Geçen yüz yılın ortalarında kılasik çığırın yanında Romantik müzik doğmuştur. Bu gün çağımızda yepyeni müzik besteleri geleceğin müziğini hazırlamaktadır.

Oysaki Alaturka ilk çıktığı gibi yerinde duruyor. Aynı beste biçimleri aynı sazlar, aynı tek seslilik. Diyorlarki Dede Efendi XIX. yüz yılın adamı değilmi? Nasıl oluyor da onun sanatı Orta çağ, Ümmet sanatı diye adlandırılıyor. Böyle bir itiraz yersizdir. Tek sesli olan musikilerin tümü Orta Çağın şöyleyiş gücünden öteye gidemezler. Fârabi, Dede Efendi, bu günün Alaturkacıları arasında bir ayrıntı yoktur. Bu bakımdan Alaturkanın Arkeolojik bir değeri vardır. Devrimci genç kuşaklar onu müzeye koymak zorundadırlar.

Alaturkanın kuruluşu notaya, nota düzenine bağlı değildir. Zaten Alaturka şarkıların notaya alınmasını Bizanslılar düşünerek gerçekleştirmişlerdir. III. Selim musikide devrim yapmanın şarkıları notasızlıktan kurtarmakla mümkün olacağını sanıyordu. Bazı belgelerden padişahın Batı müziğine ilgi gösterdiği anlaşılıyor. Ama batı sanatının bambaşka musiki felsefesini, bilime dayanan tekniğini, eğitimdeki yerini Osmanlı insanı anlıyomıyardu.

Alaturka şarkıların dili Osmanlıcadır. Başka bir şöyleyişle arapcadır, acemcedir. Bilindiği gibi Osmanlıca medreselerde gelişdikten sonra Esperanto gibi bir dil ortaya çıkmış, öylesine uydurma, öylesine sakat olan bu dil Alaturka musikinin de şarkı dili olmuştur.

Alaturka çirkindir. Gerçek müziğin karşısında düşmanca bir durum aldığı için çirkindir. Gerçek müziğin bulunması gereken yeri kapladığı için çirkindir. Orta çağ tekniğini, çalgılarını kullandığı için çirkindir.

Çok sesli uygarlık müziği genç Türk kuşaklarının yüreğinde, kafasında yer almalıdır. Yalnız kulağın değil aklın da bundan faydalanacağı anlaşılmalıdır. Türk kafa uyanması bakımından Alaturkanın neden toplum dışı edilmesi gerektiği düşünülmelidir. Şehirlerimizde gençlik orkestraları kurulması için tasarılar hazırlanmalıdır. Anadolu türkülerinin şimdiye değin armonize edilmemesinden üzüntü duyulmalıdır. Bu yolda Türk senfonisine, Türk operasına gidilmesi için müzik dernekleri kurulmasına çalışılmalıdır.

Bilimci uygarlığa, batı uygarlığına girmek için şimdiye dek yapılan devrimlerin en büyüğü olan Atatürk devrimleri önünde Alaturka musikinin yeri yoktur. Kötü bir alışkanlıktan başka Türk toplumu ile bir ilgisi olmayan bu gerici müziğe karşı, müzik gelişmesinin nerede durduğu, nerede ne için devam etmekte olduğu genç kuşaklara anlatılmalıdır. Düşünce hayatındaki Alaturka Alafıranga ikiliği Osmanlılarda olduğu gibi bizi yeni bir oyalamaya götürmemelidir. Beethoven'nin şü sözlerini unutmamalıyız (Ey insan, yer yüzünde yapılacak çok iş var, acele et.).

Alaturka Tekke müziğidir. Şeriat ile mantığın karışmasından ortaya çıkan tekke, Batıda kafa uyanmasiyle başlayan bilim ve sanat düşüncesine karşıttır. Tekkelerde İslam Misticisme'mi vardır. Bu felsefede uyanıkken keşif yapmak yasaktır. Keşfe ancak uykudayken izin verilir. Alaturka işte böyle bir acunun sanatıdır.

Türk müziği konusunda bazı düşünürlerimizin neler söylediklerini belirtmek faydalı olacaktır.

Ziya Gökalp şunları yazıyor : Halk musikisi harsımızın, garp musikisi de medeniyetimizin musikisi olduğu için her ikisi de bize yabancı değildir. (Türkcülüğün Esasları). Sonra diyorki : Türkler asri medeniyetin akıl ve ilmiyle mücehhez olduğumuz halde bir Türk İslâm harsı ibda' etmeliyiz (**Z. Gökalp.** Türkleşmek, islâmlaşmak, muasırlaşmak).

Bu Dualiste (= İkili) dünya görüşü, Türkleri kapalı, iskolastik bir uygarlıktan bilimci batı uygarlığına, onun müziğine götürürmü?

Ankara Devlet Konservatuvarı öğretmenlerinden Mahmut Ragıp Gazimihal şöyle konuşuyor : Türk zevki İskolastik tasannulardan âri olacaktır. Böyle bir zevkten büyük sanat eserleri doğacaktır. Orkestralar operalar, korolar milli bir terbiye vasıtası ve içtimai bir kuvvet olacaktır. (Musiki Ansiklopedisi)

Ankara Devlet Konservatuvarı öğretmenlerinden Cevat Memduh Altar'ın söyledikleri : Türk toplumu bünyesinin gerektirdiği sanat devrimi yapmakta olduğuna göre muhtelif sanat faaliyetleri arasındaki muhteva farkının bir an önce ayarlanması zaruridir. Türk müziğini kurma yolundaki gecikmeyi bir an önce giderme çarelerine bakmalıyız (Musiki Ansiklopedisi).

İstanbul Konservatuvarı öğretmenlerinden Muhittin Sadak sorulan bir soruya karşılık demiştirki : Bu eski ve köhne aletlerle çalınan musikiye Türk müziği demekten hicap ederim. (usiki Ansiklopedisi)

İstanbul Konservatuvarında Alaturka öğreniminin yeniden başlanılması üzerine Türk bestecisi Adnan Saygun şöyle konuşmuştur : Ut, kanun ve saire dersleri vermek demek, bir buçuk asırlık sanatımızın seyrine ait tarihi vâkayi inkar etmek ve binnetice irticai bir harekette bulunmak demektir. Eğer bu işler milliyet endişesiyle yapılıyor-

sa bu da saçma ve hatalıdır. Zira çok sesliliğe doğru 150 yıldan beri durmadan gelişen ve şu 15-20 yıldan beri olgunlaşmaya başlayan hamle bir hakikat ve vakıa olduğuna göre, bu hamleye çelme takmaya uğraşmak milliyet hislerine taban tabana zıttır... (Yeditepe dergisi)

İstanbul Konservatuvarı öğretmenlerinden Cemal Reşit Reyin şöyledikleri :... Bir Alman Konservatuvarında Alman musikisi öğretilmez, bir Fransız konservatuvarında Fransız müziği öğretilmez, musikinin kaideleri öğretilir... Türk musikisi, batı musikisi tabirlerinin böyle bir mevzu ile bağdaşamıyacağı kanaatindeyim... (Yeditepe dergisi).

Sözlerimi **Atatürk**'ünşu konuşmasiyle bitiriyorum :

«Güzel sanatlar hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğinizi bilirim. Bu yapılmalıdır. Ancak bana kalırsa burada en çabuk, en önde götürülmesi gerekli olan, Türk musikisidir. Ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir.

Bu acuna dinletilmeye yeltenilen musiki bizim değildir. Onun için o yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkça bilmeliyiz. Ulusal ince duyguları, düşünceleri anlatan, yüksek deyişli söyleyişleri toplamak, onları bir gün önce genel son musiki kurallarına göre işlemek gerektir. Ancak bu durumda Türk ulusal musikisi yükselebilir. Evrensel musikide yerini alabilir. Kültür İşleri Bakanlığının buna değerince özen vermesini, kamunun da bunda ona yardımcı olmasını dilerim.»

Okumak insanı kâmilleşdirmeğe başlar, konferanslar okutur ve hazırlık yapar.

Francis Bacon

Çalışma İhtirası

★ Selami IŞINDAĞ ★

Dinî rivayete göre Adem ile Havva'nın yasak meyvayı yedikten sonra dünya yüzüne, toprağa atılmalarıdır.

Bu telakki tarzına Antropo-santrik İnsanlık fikrinin doğuşu tetkik edilirken de rastlanır. Şöyle ki, Semâvi dinlere göre İnsan eşrefi mahlukattır ve iki kökü vardır : 1) Semavi, ilâhi kök. İnsan bu bağlantısı ile bütün mahlukların üstündedir ve Allah'a en yakınıdır. 2) Arzî kök. İnsan bu rabıtası ile de arz ile olan bağlarını terk edemez ve diğer varlıklar, nebatata va hayvanata yaklaşır.

Semavi dinlerin bu telakkisi Politeik (= çok tanrılı) dinlerle mukayese edilirse bir tekâmül merhalesidir. Bu tekâmül de iki istikamette inkişaf etmiştir : 1) Yahudi-Hristiyan geleneğinin vücuda getirdiği İnsan telakkisidir. Burada İnsan semavi bir varlık olarak yaratılmıştır. Bilahara yer yüzüne atılmıştır. Dünyada yaşayan insanlar, işledikleri ilk günahın cezası olarak gökten yere indirilmişlerdir. İnsanlar için dünyada yaşama, günahlarının cezasını çekmekten ibarettir. 2) Eski Yunan medeniyetinin doğurduğu İnsan görüşüdür ki buna nazaran, İnsan bütün varlıklarından Akıl (Rasyo-Logos) ile ayrılmaktadır.

Şimdi, Mason felsefesi Adem-Havva efsanesine yer vermekle Semavî dinlerin mistik zihniyetini kabul etmiş olmaz. Çünki Semavî dinler insanları hilkatten evvel birer melek farzeder ve cezaî bir müeyyede ile yer yüzüne gönderir.

Mason felsefesinde ise yer yüzüne vuku bulan bu iniş, çalışma mefhumunu senbolize eder. Masonik bir Ritüel bu-

nu sarahatle ortaya koymuştur : «Yenilmesini sana yasak ettiğimiz ağacın meyvasından yemek suretiyle bizlere muhalefet ettiğin için ömrün boyunca ekmeğini topraktan çıkaracaksın, toprak sana diken ve böğürtlenden başka şey yetiştirmeyecek ve sen tarlaların otlarını yiyerek, alın teri ile ekmeğini kazanacaksın. Etlerinden yemek, derilerinden elbise yapabilmek için hayatın bahasına vahşi hayvanlarla çarpışacaksın.»

Bu, mesainin kudsiyetini tebarüz ettiren bir felsefeyi, Mason felsefesini ifade eder. Fiahakika Masonlukta çalışma en kıymetli prensiplerden biridir : (Çalışma zaruretinde kaldığın için bu zarureti kutlu bil) gibi kuvvetli bir cümle, mesainin kutsallığını gösteren en veciz bir ifadedir. (Çalışma varlıkların şartıdır. Kuvvetler, sebatsız bir muvazene tesisi için durmadan çalışırlar ve bunun neticesi olarak Kâinat meydana gelir.) cümlesi de sa'yi tebcil eden bir kanaatin delilidir.

Masonluk çalışmayı yüksek bir haslet, insanı terbiye eden ve yükselten bir fiiller mecmuası telakki eder. Masonluk ruhun tekâmülü için her nevi devamlı çalışmalardan zevk almayı telkin eder. Boş durmanın azap, çalışmanın en büyük zevk olduğunu gösterir. Hakiki Mason çalışmalarına, eğlencelerine ve dinlenmelerine ayırdığı vakitlerin intizamı ile hiç bir yorgunluk ve neşesizlik his etmez.

Masonluk çalışmanın akliselim ile muvazi olmasını ister. Çalışma insanı muktedir bir hale getirir, fakat muktedir olduğu halde ne istediğini bilmeyen noksan insandır. Ruhun kemali akliselim ile çalışmayı birleştirmektedir. Nasıl ki yalnız ve fiilsiz bir akıl, beyhude bir feryattan ibarettir ve kafa yumruğa kölelik edince bütün asaletini kaybeder. Çalışma ve aklın birleşmesi ortaya ruhun ve kudretin faziletini çıkaracaktır. Masonluğun telkin ettiği en büyük prensip te budur.

Masonluk çalışmayı bir ihtiras haline getirmeyi ister. İş-ihtirası çalışmaya dört el ile sarılmak, yorgunluğu sevmek ve mihnette safa bulmaktır. İşi bir vazife, bir emir, bir vasıta telakki etmemek Masonluk umdelerindendir. Masonluk «Bak ne çalışkan adam» desinler diye çalışanlara kıymet vermez. Çünki hakiki Mason şöhrete, benlik davasına ve menfaate çalışmasını kurban edemez.

Masonluk çalışmayı ihtiras haline getirmeyi telkin eder. Çünki bu çalışma ihtirası bize neşe, halinden memnun olma, sabır ve sükûn verecektir.

Tarihler, okuyanlara akl ve hikmet, şairlere nükte ve zerafet öğretir; matematik insanı keskin görüşlü ve meharetli yapar; tabîi felsefe, düşüncede derinlik... ahlak, vekar ve cidiyet hasıl eder. Mantık ve hitabet de insanda haz doğurur.

Francis Bacon

Tanrı bizi yaratırken aynı zamanda hürriyetimizi de birlikte ihsan eder.

Thomas Jefferson

Hürriyet çok değerli bir hazine olduğu için herkes kendi komşusununkini elde etmeğe çalışır.

de Montesquieu

Zihnin menşeine dair (*)

Bundan 33 sene evvel bu binada belki de bu mahfilde tekris olunmuştum; O vakitten uykuya yattığımız zamana kadar geçen yıllar içerisinde şahsen bir çok sohbetler yaptım, ve bir çok kıymetli üstadlarımızın sohbetlerinden faydalandım. Bu dakikada bu geçmiş senelerin aziz hatırasile sermest gibiyim, mesudum, ayrıca da bir şeref duygusu içerisindeyim. Bu yüzden bilhassa bu yeni binada kardeş mahfilimizin ilk konuşmayı bendenize bağışlamış olmasından dolayı yüksek üstadlarımıza ve aziz kardeşlerime minnet ve şükranlarımı arz etmeliyim. Çoktan beridir genç arkadaşlarımızın, bilhassa masonik sembolleri, formaliteleri monoton faaliyetler gibi telekki ederek devamlarından bir gevşeme manzarası göstermişlerdi. Mahfelimizin kıymetli üstadları, bu mesaiye daha cazip bir şekil verebilmek için bazı mevzuları hepimiz kendi aramızda paylaşarak onları mümkün olduğu kadar mektep zihniyetile değil, fakat bir nevi masonik kült olarak yaymanın her halde faydalı olacağını düşündüler ve bendenize de bahsi açtılar; masonik kült felsefî, ilmî, tarihi külttem ve kültürden ayrı bir şey değildir. Bu bakımdan o neviden sohbetler ve mevzular bulmalıyız ki bunlar, bir kaynak vazifesini görsün, ondan bir çok meseleler çıksın ve o meseleleri ayrı ayrı selâhiyetli arkadaşlarımız ve yahut yetişmek isteyen gençlerimiz ve yahut doğrudan doğruya tecessüs duyan ve bu işe iştirak edebilecek olan kardeşlerimiz paylaşmış olsunlar ve daha cazip ve akademik bir hayat geçirmiş olalım. Bunu ilk def'a kıymetli mahfiliniz düşünmüş olduğu için şahsen de hem gurur duyuyorum, hem seviniyorum; Zira ancak burada bu mevzuu konuşmak mümkündür, ve içinizde saklı bir takım fikir-

(*) Bu konferans C. Sena tarafından irticalen verilmiştir.

ler ve arzular vardır ki bunu hariçte ifşa etmekten, hatta yazmaktan türlü sebeplerle çekinmekteyiz. Bu bakımdan bugün davetnamelerinizde de gördüğünüz gibi zihin mevzuunu ele almış olacağız; doğrusu ben bugün bir plan vermekten ziyade bu mevzuun bir introduction'unu yapmak isteyeceğim. Yani zihnin mahiyetini menşeini ve bu konuya dair olan araştırmaların bir taslağını vermek isteyeceğim.

Şüphe yok ki, bunlar tamamile hakikate ulaşılmış fikirler olmıyacaktır, pek çok itiraz edilebilecek düşünceler olacaktır; fakat onların hiç biri benim düşüncem değildir. Nihayet teorisyenlerin ve zihin üzerinde çalışmış olanların vücuda getirdikleri ekollara ait bazı düşüncelerdir. Onları öğrendikten yahut anlattıktan sonra üzerinde daha ne gibi konferansların çıkabileceğini ve neler yapabileceğimizi tayin etmek kendi aramızdaki müşaverelerle hal edilebilecektir.

Bendeniz zihin mevzuunu iki cepheden ele alıyorum: Birisi brüt olarak, doğrudan doğruya **zihnin** kendisi; ikincisi de insanlığın yarattığı medeniyetlerin terakkilerile inhitatlarının sebebi olan **zihniyet,** yani **mentalité.** İnsan zihniyetinin geçirdiği evrim, beşeriyetin bütün müesseselerinde, bütün medeniyet ve faaliyetinde görülen evrimle paraleldir. Bu bakımdan onu da ayrıca incelemek lâzım gelir, hatta asıl mevzuumuzun o olması icabeder. Fakat bir kere zihin nedir? Zihin nereden gelmiştir? bu nasıl bir melekedir? bunun üzerinde bir kaç düşünce arzedeceğim. Umumiyetle ilâhiyatçılar, çünkü bu mevzuun çok cephesi vardır :

İlâhiyatçılar, zihnin yalnız insana mahsus bir ilâhî inayet olduğuna kanidirler, yani bir providence mahsulüdür derler. Cenabı hak kendi ülviyetini eserlerinin harikûladeliğini anlıyacak ve kendisini idrâk edebilecek bir varlık yaratmak ihtiyacını duymuş gibi bu teoriye göre, hilkatın harikalarını kavriyabilmek için onları yalnız tan-

rının bilmiş olması kâfi değil, onları bilen ve o bilgisi dolayısile kendisinin büyüklüğünü takdir edip ona ibadet eden insanlar lâzım idi. Demek ki teoloji mevzuu, bir iman konusu olarak alıyor, bu hemen bütün dinlerde böyledir; yalnız islâmî teolojide değil hristiyan teolojisinde de böyle hatta Hind efsanelerine kadar giden bütün mitolojilerde de böyledir. Mistisizme kaçan bazı filozoflar meseleyi başka cepheden ele alıyorlar yani bir metafizi fon veriyorlar. Onlara göre bir küllî akıl veya küllî zihin vardır. Eski Yunanlıların **Nus** dedikleri bu küllî zihin, kozmosun unsurlarını teşkil eden ateş gibi hava gibi su gibi basit maddelerde ayrı ayrı işler; Bu küllî olan zihin iki manzara gösterir bu bakımdan biri kâinatta gördüğümüz aklî ve maddî nizam şeklinde kendini gösterir; bu adeta eşyada işleyen ilâhî bir zihnin tezahürleri gibidir. İkinci bir görünüşte ki bazılarına göre küllî zihin tamamlanmamış kemalini bulmamış, oluş halinde bulunan bir kudreti maneviyedir. Bu itibarla varlıklar içerisinde insanda bulunmasına rağmen daha da tekâmül edecek olacaktır.

Bir bakıma panteizme ulaşan bu görüşlerde de bir takım subjectif duyuş ve inanışların hâkim olduğu ve ilmin gelişmediği devirlerde ortaya sürülmüş düşünceler başka bir şey olmadıkları görülür. Umumiyetle bazı müşahedelere dayanarak zihnin mahiyetini menşeinden itibaren araştıran filozoflardan bir kısmı var ki, bunlar en iptidaî hayvanlardan başlıyarak insana kadar zihinin geçirmiş olduğu evrimi tkip etmek isterler; bunların sayısı pek çoktur. Başta Aristo, Plutarque, Montaigne, görülür. Daha sonraları hatta zamanımıza kadar gelenler arasında Darwin, Espinas, Fabre hatta Bergson gibi bir takım filozof ve bilginler de bu zümreye girerler. Bunların başlıca istinatgâhları moralizm ve antropomorfizmdir. Plutarque hayvanların da düşündüğünü, hayvanların da öfkelendiğini, onlarında sevdiğini onları da öğrendiğini, hûlasa insana mahsus zannettiğimiz bir çok kıymetli ve zihnî olan sıfatların hayvanlarda da mevcut olduğunu ile-

ri sürerek onlarla aramızda, hatta bir derece farkı da gözetmez. Aristo ise bir derece farkı gözetme suretile zihnin hayvanlarda da mevcut olduğuna kanidir. Yalnız o **entelekt aktif** denilen faal zihnin hayvanlarda mevcut olmadığını, fakat diğer duyuların getirdiği duyum ve duyguların menbaı olan bir niznin hayvanlarda da mevcut olduğunu ileri sürer ve onların da düşündüklerine bir derece farkı ile inanmış olur. Montaigne, aynı suretle kendi kazlarının ve kendi kendisinin bile düşündüğünü, onlar düşünürlerken hatta insanı, kendilerine hizmet etmek için yaratılmış ve mahsulatı kendilerini beslemek için tabiat veya tanrının vermiş olduğunu zannederler diyor, ve bir örümceğin bir yerde ince, bir yerde kalın ağ yapmış olmasını bile bir düşünmenin mahsulü sayıyor. Bunların gayesi şudur : umumiyetle insanın vahî bir gururu vardır, bu gururu baltalamak. İnsana ahlâkî bir ders vermek, hayvanlarda insanlarda mevcut olan hassaları göstererek onlardan bir takım ahlâkî neticeler çıkarmak ... şüphe yok ki bunlar ilme bir şey kazandırmaz. Ancak amelî değeri olan bir mevzu olur. Esasen burada bir kaç istilahı birbirinden ayırmak lâzım geliyor : hakikatte bu istilahların hepsi bir ruh halinin muhtelif safhalarıdır, başka bir şey değildir. Şuur, zihin, akıl ve zekâ. Şuur bilindiği gibi ben ile ben olmıyanarasındaki yani Moi ile non-Moi arasındaki münasebetlerden doqan subjectif değişmelerin idrakinden başka bir şey değildir ve yahut bu değişmelerin kendisidir. Sükût içinde dururken bir ses zuhur eder, bu ses teminki sükûta nazaran bir değişmedir; bir bunun bir ses olduğunu idrâk ederiz; hem idrâk eden kendimiziz hem de onun bir ses oluşu hakkındaki fikrimiz de bir şuur halidir. Düşünürüz düşündüğümüzü biliriz düşünmek bir şuur halidir; düşündüğümüzü bilmek te yine bir şuur halidir.

Zihne gelince zihin anlamak, kavramak ve bilmek fakültesidir diyebiliriz. Zihnin kendi kendine bu evsafı ka-

zanabilmesine imkân yoktur. O, hafıza gibi, dikkat gibi, hayal gibi türlü ruhî faaliyetlerin müşterek kaynaşmasile husule gelen bir mazhariyettir. Akla gelince, (hakikatte demin arzettiğim gibi bunları birbirinden kesilmiş duvarlarla tefrik edilemez.) Akıl da menşei bazılarına göre tecrübî bazılarına göre de fıtrî olan bir takım düşünme prensiplerine göre düşünmek ve netice çıkartmak melekesidir, kabiliyetidir. Adeta normal insanla anormal insanı birbirinden ayırt edebilmemiz için akıl prensiplerini bir miyar olarak kullanabiliriz. Meselâ delide idenite dediğimiz özdeşlik yahut aynilik prensipi bozulmuştur; kendisini hem büyük İskender zanneder, hem de dilenebilir, tezatlar içerisinde bir ruh halini, kendi muhayyillesine uygun olarak görür. Binaenaleyh objectif hakikatlere değer vermiyen zihin bozuk bir akla malik oluyor demek. Zekâya gelince, mutlaka bir tefrik yapmak için umumiyetle klasik olarak bildiğimiz zekâ, içinde bulunduğumuz ve bulunacağımız şartlara ve muhite uyma kabiliyetinden ibaret olan bir ruh hali, yani kolayca uymak, emniyetle uymak ve uyabilmek için gereken vasıtaları kullanmak melekesi.

Görünüşte hepsi birbirinden ayrı gibi, fakat mesela Bergson ve pragmatisteler gibi bazı filozoflar doğrudan doğruya zihni, şuurun suhuu heyeti mecmuası gibi telakki ederler; bu yaptığım tefrike rağmen adeta zihni muhite intibak etmek için gereken sun'î vasıtaları yaratmak kabiliyeti ve bu itibarla intibaka hizmet eden bir nevi ruhî meş'ale, bir fener gibi nazarı itibare alırlar. Bu tefrikler ne olursa olsun, menşei aranılan zihin bunların heyeti mecmuasını doğuran ve kendi bünyesinde eriten bir düşünce şebekesidir; başka bir şey deqil, bir kavrama ve anlama melekesidir. Umumiyetle bu melekeyi Derwin hayvanlarla insanların heyecanlarını tetkik ederken ve hayvanlardan insanlara doğru olan tekâmülü tetkik ederken az çok uzviyete bağlamış olmakla beraber, rüşeyminin hay-

vanlarda mevcut olduğunu, binaenaleyh sinir sisteminin gelişmesine paralel olarak inkişaf ettiğini kabul eder. Fakat hayvanları da bir nevi insanlaştırmış olur. Espinas'nın sırf hayvan cemiyetlerini tetkik edip onlarda da insanlarda mevcut olan kurumları, tasarruf fikri , aile fikri şefkat, sevgi kin ihtiras v.s. gibi hem psişik hem sosyal bir takım kıymetlerin mevcudiyetini ileri sürüşü de yine aynı şekilde bir nevi moralizmdir, bir nevi antropomorfizmdir. En evvel Descartes insan zihnini yalnız insana bağışlamış, diğer hayvanlar aleminden uzaklaştırmıştır, çünkü ona göre hayvanlar esasen ruhtan mahrumdurlar. Binaenaleyh zihin ki ruhun yüksek bir melekesidir - ondan hayvanların, eveliyatla mahrum olmaları icabeder. Hayvanlar Glade Bineal denilen ense kökümüzdeki Kozalak guddesinin - ki hayat merkezi dediğimiz bu merkez doğrudan doğruya hayatî hadiselerin merkezidir, etkisi altında otomatik olarak hareket ederler. Bunun esasli olan iki delili var : Onlar konuşamıyorlar; mademki dilleri yoktur şu halde onlarla aramıza bir derece farkı mevcut değildir; bu onların düşünemediklerine otomat olduklarına delildir. Aynı zamanda onlar bizden daha mühim eserler vücuda getirebiliyorlar fakat bu eserleri imal ederlerken şuurları olmadığı gibi bunları değiştirmek iktidarına da malik değildirler. Binaenaleyh hayvanlarda zihin aramak, bir düşünce aramak değildir. Bu konuya bu iddiaya bir çok itirazlar olmuştur; hatta himayei hayvanat cemiyetlerinin kurulmasına sebep olacak kadar hayvanlara karşı şefkat ve hassasiyet gösteren büyük şahsiyetler vücuda gelmiştir; hemen denilebilir ki bunun başında Fisagor vardır.

Sonu var

Bilim Senbolu

★ Necip ALSAN ★

Masonlukta da, bilim senbolü üzerine açıklama var. Bunun çok eskiden beri kullanılmakta olduğu söyleniyor. Acaba böyle bir senbol en eski medeniyette var mıydı? Evet, onu Sumer'de Ea, Mısır'da Thot adıyla buluyoruz. Göz figürüne gelince, bu eski Mısırda çok görülüyor.

Nietzsche, "Tanrılar senboldür" der. İşte bir tanrı olan **Ea** da senboldür.

İlkel insan tabiattan korkmuştur. Kaplan çitin arkasından onu gözetlemekte, timsah anın dalgınlığını beklemektedir. Topuğunun altından yılan, başının ucundan yıldırım eksik olmaz. Kurak olur tohum bitmez, seller olur ekin ölür. İlkel insanın ilk tanrıları tabiat güçleri. Yaşamaları Fıratla Dicleye bağlı Sumerlere göre, hayat sudan çıkmaydı. Bolluk, iyilik tatlı sudan geliyordu; Fakat az ötedeki denizden, tuzlu sudan buğday çıkmıyor, köpek balığı çıkıyordu. Sumerlere göre, canavarların, kötülüğün başlangıcı acı sudaydı. Tatlı suyla acı suyun karışmasından, iyilik ile kötülük başlangıcının birleşmesinden Gökler ile Yerler doğmuştu. Onlar göğe **An,** yere **Ki** diyor, gök kavramını bir yıldız çizerek gösteriyorlardı. Zamanla bu yıldız-Tanrı, Sumerlerin diline göre **Dingir** oldu. Böylece gök, Gök-Tanrı kesildi. Bilgin **Edouard Dhorme,** Sumerlerin tabiatı tanrılarından değil, tanrıları tabiattan çıkardıklarını söyler. Böyle gelişmeler başka topluluklarda da görülmüştür. Sanekritçede gök demek olan **Dyauh** deyiminin fıransız dilinde tanrı anlamına Dieu olması gibi.

Sumerler altıya kadar sayarlardı. Yedi onlar için, altıdan sonra bir demekti. On tane altı, onlarca 60 sayıydı. Bir yıldız yanına bir de altmış yazdılar mı, Gök-Tanrının

adını yazmış olurlardı. Ama Yer-Tanrının sayısı altmış değil elliydi. Çünki o mertebece daha aşağıdaydı, insana dada yakındı. Bu elli sayılı tanrının adı **En-lil**'di. En (= bey), Lil (= soluk) anlamına geliyordu. Enlil solukların beyi, canlıların efendisi demekti. Bu tanrı çok saygı görüyordu. Sumerlere komşu yaşayan Akat'lar onu kendi dillerinde Ellil yaptılar. Onlar da nefesleri sayan bu tanrıya çok saygı gösterdiler. Eski Samî dillerin kaynağı olan Akatçada **Ellilîu** Uluhiyet anlamına geldi. **el - Bâal,** İlah deyimlerine kaynak oldu. Yer tanrısının insana, gök tanrısından yakın olduğu, canları avucunda tuttuğu görülüyor. Fakat insanoğullarını o yaratmamıştı. **Ea** yaratmıştı. Numarası 60 olan, gök tanrısından yirmi, yer tanrısından on sayı aşağı olan **Ea,** göklerden yere doğru insana bir adım daha yakındı. O, tabiat güçlerinden birinin tanrısı değildi. Fakat tabiat güçlerini yenecek büyük bir gücü vardı. **Ea**'nın varlığında ilim gizliydi.

Yeryüzüne ilk medeniyetten birini getirmiş olan Sumerlerin, tabiat güçlerinden sonra ilk adımda Bilim'i tanrılaştımaları önemlidir. Ea anlayıştı, "Büyük kulak" dı. Sumerlere göre anlayış kulakta, zekâ gözde toplanmıştı. O, bilgisiyle varlıkların kaynağı olan suyu yenmişti. Onun yaratıcılığını alan Ea, tahtını (Ab-ı Hayat)ın göğsüne kurduktan sonra çamurla oynamış, ona kendine benzer bir biçim vererek insanoğlunu yaratmıştı. Burada bir soru doğuyor: İnsanı niçin daha büyük bir Tanrı değil de, İlim tanrısı yarattı? Sumerler, ilimi tanrılaştırdıklarına göre, insanın yaratılmasını ilim tanrısından başka hiç bir tanrıya yakıştıramazlardı. Çünki ilimsiz tanrının yarattığı varlık öbür canlılardan ayrılmayacak, bilimle aydınlanmayacaktı. Bu aydınlığı yalnız Ea verebilirdi. Bu aydınlıkla insan olabilecek varlığı yalnız Ea yaratabilirdi. İlk uygarlıklardan birini kuranların bilime verdikleri bu önem şaşırtıcı olmasa gerek. Çünki tarih, bilgiye önem verilmeyen yerde ilerleme görmüyor.

Ea insanoğullarını yaratmakla kalmadı. Onları yok olmaktan da kurtardı. Bu senbolü "İnsanları aydınlatan ve gün geçtikçe daha çok aydınlatacak olan ilim ve fen" anlayışına yakın buluyorum.

Rahmetli B.:. Muzaffer Ramazanoğlu'nun güzel bir dille türkçeye kazandırdığı Gılgamış destanına göre, tanrılar insan oğullarının işlerine kızınca büyük gök tanrısı Anu'nun başkanlığında toplanmışlar. ve bir tufan yapmağı tasarlamışlar. Küçük tanrılar başlarını sallamışlar. Yalnız Ea kulağını açmış onları dinliyormuş. Kimse onun bu toplantıyı insanoğullarına bildireceğini düşünmemiş. Hani yerin kulağı vardır derler, işte böyle, **Ea** duyduklarını bir duvara süyleyivermiş. "Dıvar, dıvar! kamış çift dinle, dıvar hatırla! demiş, Şurippaklı **Ubar-Tutu**'nun oğlu evi sök bir gemi yap. Serveti bırak. Hayatı ara! Mülkten nefret et. Canını kurtar! Canlı mahlukatın her nevinden geminin içine yükle." demiş. Uber-Tutu'nun oğlu **Utanapiştim** (= **Nuh**), hikmet sahibi bir kişi olduğundan hemen **Ea**'yı dinleyip bir gemi yapmış. Utanapiştimin başına gelenlerle her kesçe malum olan bu hikâyeyi kısaltalım Nuh diyor ki : Bütün soyumu sopumu ve kavmimi gemiye bindirdim, Ve bütün ustaları gemiye aldım... Havanın yüzüne baktım. Hava bakılmayacak kadar korkunçtu. Artık göğün yüzü kararmış, güneş tanrısı Samaş saklanmıştı. Hiddet tanrısı **A'dad** bulutlarda görülüyordu. Salgınların tanrısı İra sevinmiş, kollarını sıvamış, bütün su bendlerinin kazıklarını çekmişti. Boşanan sular ülkeyi bir çanak gibi parçaladı Adad'ın şimşekleri bulutları yırtıyor, saçtığı şimşekler gökyüzünü yırtıyordu. Yeraltı tanrıları meşaleleri yukarı kaldırdığında ortalığı kıp kızıl gören sevgi tanrıçası İştar ağlamaya, bağırıp çağırmaya başladı. "Tanrılar bile tufandan korkarak geri çekildiler. Ve göğün eü yüksek katına çıktılar. Küçük Tanrılar orada birer köpek gibi kıvrılmışlar, büzülüp yatıyorlardı. **İştar** çocuğuna ağlayan bir ana gibi bağırıyordu. Tanrıların

melikesi güzel sesiyle ah ediyordu : Yazık o güne. O gün çirkef olsun; o gün. Ben nasıl oldu da tanrılar meclisinde kötülük emrettim?"

Tufan yedinci günde bitti. **Nuh,** Yedinci gün gelince, dışarı bir güvercin çıkarıp uçurdum. "Hava deliğini açtığı zaman güneşin sıcağı burnumun kanatlarını okşadı. Diz çöküp oturdum ve ağladım. Göz yaşlarım burnumun kanatlarından akıyordu." diyor.

İlim tanrısına uyanlar boğulmaktan kurtulmuşlardı. Gemiyi uzaktan gören Enlil, "Buradan bir kaç insan kurtulmuştur. Bu felaketten kimse kurtulamamalıydı!" diye öfkeyle bağırmış, maiyetindeki tanrıları azarlamaya başlamıştı. Onlardan biri çekine çekine şöyle dedi : "Böyle bir şeyi Ea'dan başka kim bilip düşünebilirdi? Her hüneri, her hileyi yalnız Ea bilir."

Masonik senbollerle anlatılan İlim senbolu üzerinde daha çok dökülecek mürekkep, söylenecek söz var. Bunlar, bir birine bağlı, fakat bir birinden ayrı konulardır.

Sülh ve selâmeti şu iki cümlede ara :
Dostlarınla hoş geçin, düşmanlarla mudara.

Şirazlı Hafız

Kemal; ilim, nefis ve vicdan bakımlarından herşeyin ve her hadisenin leh ve aleyhindekini bilup muhakeme etmektedir.

İbn - el - Kayyim

Adem - Havva menkıbesi

★ Hamdi Rifat DOĞUSEL ★

Âdem, Aden'den, yani Cennetten çıkarıldığı vakit, hayat ağacından bir filizi de beraberinde çıkarmıştı. Bu dalı Lübnan'da dikti ve bundan kayın ağacı ormanları yetişti.

Bu menkıbeye göre, pek eski devirlerde Lübnan ve Anti-Liban ormanlarında yerleşmiş olan Dürzî'ler etraftaki milletlerin yapı işlerinde kullandıkları kayın ağaçlarını işlemekle geçinirler ve hüküm cüren ananeleri gereğince, fikrî mesaiyi olduğu kadar, el emeğinin de tebcile lâyık bulunduğunu ve çalışma külfetlerinin, beşeriyet için bir ceza sayılmayacağını isbat ederlerdi.

Bu menkibenin mânasını bu şekilde izaha çalıştıktan sonra, Dürzî kavmini tetkik ettiğimiz zaman görürüz ki : Hicretin beşinci asrında, iri yapılı, uzun boylu, kumral ve temiz bir Sami lehçesile konuşan, Lübnan dağları yerlileri, sokunulması pek güç olan mıntıkalarında, asırlar boyunca inaçlarını pek az değişikliklerle bu güne kadar muhafaza edebilmiş olan Durzî mezhebini teşkil etmişlerdir. Bazı müverrihler, Durzî'lerin Âsurî kralları tarafından, şimâl mıntakalarından sürülmüş barbar bir kavmin nesli olduklarını iddia ederlerse de bazıları, Milad'tan 8-13 asır öncesine kadar Suriye'de hüküm sürmüş olan Héténn'lerin bir kolu saydıkları gibi bunları Fenikeli'lere ve bilhassa Tevrat'ta, Lübnan ormanlarında çalıştıkları kaydedilen Sidonya veya Sayda'lılara bağlarlar. Dürzî'lerin kendileri ise, isimlerinin Drusi adlı İran'lı bir Mecusî'den geldiğini ve X. asırdanberi onun doktrinini kabul etmiş olduklarını ileri sürmektedirler.

Cesur ve sert bir tab'a malik bulunan Dürzî'ler, doğruluğa karşı daha fazla saygı göstermek, sosyâl dayanışmada daha açık duygulu olmak ve münasebetlerinde, dürüst, vekarlı ve haysiyetli bulunmak gibi vasıflarla da mütemayizdirler. Bunların, aç kalmış bir yolcuya, ekmeklerinin son lokmasını bile verirken "Allah büyüktür, rahimdir; insanlar birbirlerinin kardeşidir" diyen bir kavim olduğu da söylenilir.

Dinî inanışlarına gelince : Dürzî'ler ülûhiyete karşı bir küstahlık saydıkları için, ibadet etmezler. Bunun yerine bir tek Allah'ın hakikatına samimî imanı, oruç yerine kardeşçe sevişmeyi, sadaka yerine her gün hayır ve şefkat işlerinde bulundayı kabul etmişlerdir.

Felsefî mânada ise, rivayet şöyle hülâsa edilebilir : (Kitab-ı Mukaddes)in rivayetlerine göre, Allah, mutlak ilmi kendisine hasr-ü tahsis etmek istiyordu. İnsan ise, yılanın aldattığı kadının sözüne kapılarak (İlm ve fen agacı)nın meyvelerinden yiyince Jahve, insanların bu ilk çiftini sürgün etti. Bu onları cezalandırmak maksadiyle değil, şayet (hayat ağacı) meyvelerinden de yerler de, Elohim'lere yani tanrılara muadil ve mümasil olurlar korkusu idi. Sürgün edildikleri iklimin elverişli olmayan şartlarına maruz kalan insan, yaşama vasıflarını değiştirmek ve çalışmanın sert kanunlarına boyun eğmek mecburiyetinde kaldı. Zaruretin tazyiki altında, kendiliğinden gelişen aklın terakkisi nisbetinde, şuur da uyanmıştı. O zaman meşakkatli ve zahmetli emeklerle dolu bir tekâmül ve yükseliş başladı. Çağlar boyunca bu tekâmül ve yükseliş durmadı ve gözlerimizin önünde de halâ devam etmektedir. O suretle, ilk vahşi çiftlere nazaran yüksek bir mevki tutmuş olan bu günkü fanî mahlûklardan, ilm ve fen sayesinde pek ziyade yükselecek olan insanlar, dinî inanca göre, bir gün gelecek belki de tekrar cennete kavuşacaklardır.

Çalışmak her türlü varlığın şartıdır. Mutlak hareketsizlik, hiç bir yerde ve hiç bir vakit asla mümkün olmadığı

gibi tasavvur dahi olunamaz. Her yeni icat, aynı zamanda hem fikrî ve hem de bedenî çalışmaların mahsulüdür. Bu iştirâkte günden güne artan büyük pay da zekânın hakkıdır ki bu da insanlar için manevî bir sa'ydır.

Yaşama için çalışma mecburiyetinde kalmanın, cennetten koğulma şeklinde telâkkisinin, göçebe aşiretlerin, çiftçileri hakir görmelerinden me'haz aldığını düşünmek doğru olur. Bu derece, el emeğile çalışmanın, medeniyetin olduğu kadar Franmason'luğun da kaynağıdır. Franmasonluk, bu derece ve bu kabil çalışmayı bir esirlik, hiç değil se aşağı bir san'at telâkki eden batıl fikirleri gidererek, çalışmanın asil ve hür meslekler denilen bir sanat olduğunu talim eder. Bir mahsûl meydana getiren her çalışma, asil ve hür bir meslektir. Hakir ve hor görülecek şey tenbellik ve boş gezmektir ki bu da her fenalığın başıdır. Diğer taraftan, el emeğinin değerini artırmak, onu faideli ve semereli bir hale getirmek için, fikrî çalışmalar da lüzumlu ve ehemmiyetlidir. Kafa çalışmadıkça el ve kol işlemez.

Netice itibarile, eski ve kabûl edilmiş İskoç ritinin kurucuları da, çalışmanın, sa'yü gayretin tebcili fikrini ön planda kabûl etmişlerdir ki bu suretle menkibe, tamamile asrî bir fikri temsil etmiş oluyor demektir.

Kökleşmeye başlayan hürriyet bilgisi çabuk inkişaf eder.

G. Washingtan

MİLLETLERİN KÜLTÜREL VE SİYASAL HAYATINDA MASONLAR

NOBEL MÜKÂFATI KAZANANLAR

1 — Bourgeois; Leon V. Auguste : Fransız Devlet adamı, pasifist ve insan hakları müdafii. 1851 de doğmuş 1925 te ölmüştür. Birçok Fransız hükûmet kabinelerinde bakan olarak çalışmış, 1895 den 1896 ya kadar Başbakan sonra Büyük Millet Meclisi ve en son da Senato reisi seçilmiştir. Lahey Sulh Konferansında 1899 ve 1907 arasın Lahey Hâkem Mahkemesinde Fransa'nın daimî delegesi olarak çalışmış 1919 da da birinci Cemiyeti Akvamda ilk reisi olmuştur. Sulhçu faaliyetlere ve Milletler Kardeşliği fikrini yaymak hususunda bir çok edebî yazılarından başka bilhassa «La solidarité = tesanüd,» «L'éducation de la demorcratie française»* ve «La declaration des droits de l'homme = İnsan hakları beyannamesi» gibi eserlerinin intişarı neticesinde 1920 senesi NOBEL mükâfatını kazanmıştır.

Daha 1909 da intişar eden «Pour La Société des Nations = Cemiyeti Akvam için» adlı eseriyle Milletler Cemiyeti fikrinin münevvici olmuş bulunan bu B.·. Reims şehrinde (Sincérité) locasında Masonluğa intisap etmiştir.

---

* Fransız Demokrasisinde Terbiye.

Mason Aleminden haberler

★ V. N. S. ★

Bilindiği üzere, Amerika Birleşik Devletleri sınırları içinde 6 Milyona yakın Mason vardır. Bu devletler manzumesinde yüzbinlerce Mason Birader, siyasî, iktisadî, sinaî ve ticarî müesseselerde en yüksek mevkileri işgal etmektedirler. Adı geçen ülkede Mason teşkilatı kuzey, (merkezi New York) ve Güney Juridiction'ları adı altında iki kısımdır. Türkiye Masonluğu ve bilhassa Yüksek Şurası ile en çok dostane münasebette bulunan bu iki kısımdan merkezi Washington olan Güney Üuritictionu (= kaza dairesi) dir.

Bu daireye bağlı ve İskoç Ritine mensup Büyük Locaların bulunduğu bölgelerden biri de, masonluk bakımından da en geniş ve mühim bir saha olan — takriben 12 milyon nüfuslu — California Devletidir. Kalifornia Büyük Locası Sanfrancisco'da her mevsim bir belleten yayınlar; 1960 yılı yaz mevsimi belleteninde adı geçen Büyük Locanın Büyük Üstadı Joe. L. Shell B.:. tarafından, yaz tatili münasebeti ile, remzî Localarına gönderdiği mesaj, California Masonluğu belleteninin 7 nci sayısında çıkmışdır. Münderecatı itibariyle «Mason ahlakı» bakımından talimî bir mahiyet taşıyan bu mesaj'ın bütün dünya masonluğunu da ilgilendiren kısımlarının tercümesini aşağıda veriyoruz :

"Kardeşlerim,

"Günlük hayatımızda yapmağa mecbur olduğumuz vazifelerden başka sizlere yeni bir şey söyliyecek değilim. Bununla beraber, her şeyden önce vatanımıza, sonra da ailelerimize, mason biraderlerimize ve bizzat kendimi-

ze karşı Temel - Prensip teşkil eden bu vazifeler, dürüst ve aklı başında kimselerce benimsenmiyecek bir ihtilâf konusu olamaz.

Tavsiyelerim kısaca şunlardır :

İyi ve samimî insan olmak ve ahlak kanunlarına sıkı-sıkıya bağlı bulunmak, sükünetli ve neş'eli vatandaş olarak yetgili Yasama Kurulları tarafından tedvin edilen kanun ve nizamlara itaat etmek;

Bizleri temsil eden hükûmete karşı tertip edilecek fesadlardan ve kötü kasıdlardan sakınmak;

Usul ve kanuna karşı kurulmuş adalet müesseselerimizde verilen hüküm ve kararlara hörmet ve riayet etmek;

Cehd ve gayretle çalışmak, hususî hayatımızda da hörmete ve kardeşlik sevgisine layık olacak şekilde hareket etmek;

Haricî hayatımızda, mason olmayanlar tarafından da hörmete şayan bir davranışa sahip olmak, Masonluğun en önemli ilkelerindendir.

"Kardeşlerim,

Masonlukta olduğu kadar, iyi vatandaşlık akidesini daha esaslı talim eden başka bir kurum zor bulunur; kardeşlik sevgisi, itidal ve müsamaha şiarlarımız olsun ve herhangi yakışıksız bir fiil ve hareeketimizle masonluk şeref ve haysiyetini lekelemekten sakınalım, ancak bu gibi davranışla yüksek şeref ve itibarımızı koruyabilmiş oluruz".

Joe. L. Shell

*
**

Yalnız biz Türk Masonlarınca değil, bütün dünya masonlarınca da dikkat ve alaka ile okunmasında fayda mülahaza ettiğimiz yukarıdaki değerli tavsiyelere dikka-

ti çekmekle beraber; California Hükûmeti dahilindeki remzî Localara on yıl içinde intisap eden haricîlerin sayısı ile, aynı zaman zarfında üstadlığa ikafları yapılmış bulunanların sayısını ve bunların % nisbetlerini gösterir rakkamları da aşağıya alıyoruz :

Sene	Üstadlığa ikafları yapılanlar (adet)	Yeni alınanlar (adet)	nisbetleri %
1939	10.008	2.987	30
1950	9.406	2.978	32
1951	8.909	2.591	29
1952	8.711	2.736	31
1953	9.179	2.703	29
1954	9.396	2.651	28
1955	8.679	2.559	29
1956	8.423	2.687	32
1957	7.874	2.381	30
1958	7.905	2.316	29
Yekûn	**86.490**	**26.589**	**299**

Yukarıdaki rakkamlar, Amerika Brleşik Devletleri dahilinde bulunan pek çok Remzî Localardan yalnız birinde on yıl içinde masonluğun ne kadar hızla inkişaf ettiğini göstermektedir. Bu müddet içinde yılda 86.490 Biraderin üstadlığa ikafı ve bunların, Yüksek Şuraya bağlı Kârgâhlara da iltihakı, çalışma temposunu, ve yine on yılda 26.589 haricînin Mason Camiasına kabulü, aydın ve seçkin kimselerin Masonluğa olan rağbetini çok güzel ifade eder.

V. N. S.

Saadetimiz, siyasî müesseselerden ziyade, kendi maneviyatımızın itidal ve intizamına bağlıdır.

Macaulay

Bir rica :

1) Sahife 2152 deki cedvelde 2 ci sütunun başlığı ile 3 cü sütunun başlığı sehven yerleri değişmiştir.

2) Sene sütunundaki 1939, 1949 olacaktır.

3) Aynı sahifenin 22 ci satırındaki 86.490 ın 26.589 olarak ve 25 ci satırındaki 26.589 un da 86.490 olacaktır. Düzeltiniz.

Fiatı 125 Kuruş